De vrouwen van Samir A

Jelle van Buuren

Dat was even schrikken, zondag 1 oktober. Het televisieprogramma Reporter zond een reportage uit over Samir A, Nederlands bekendste en beruchtste terreurverdachte. Vooral de drie geïnterviewde vrouwen trokken de aandacht. Rustig en bedachtzaam formulerend werd een vertoog opgebouwd dat niet zo verschrikkelijk véél verschilt van wat generaties linkse activisten voor hen hanteerde. Vervelend, want nu wordt het moeilijker om de jongste generatie radicalen in de Nederland weg te zetten als een soort anomalie. Het is nu eenmaal geruststellender om te denken dat Islamitisch radicalisme een geïmporteerd conflict is, dat eigenlijk weinig met ons zelf van doen heeft.

Welke overeenkomsten dan, zult u vragen. Buitenlandse conflicten als aanjager van binnenlandse polarisatie bijvoorbeeld. Waar Vietnam, Zuid-Afrika en Latijns-Amerika als mijlpalen golden voor de politisering en radicalisering van generaties Nederlandse activisten, zijn Palestina, Bosnië en Tsjetsjenië de nieuwe brandhaarden die de brandstof leveren voor het nieuwe radicalisme. Ook de reacties vertonen overeenkomsten. Sommigen spoeden zich naar de brandhaarden om ter plekke hulp te bieden ? van de kameraden die naar de Spaanse burgeroorlog afreisden tot de bouwbrigades die naar Nicaragua vertrokken. Samir A. probeerde Palestina en Tsjetsjenië te bereiken. Anderen richtten hun pijlen vooral op de eigen instituties, als medeplichtigen aan de wanorde elders op de wereld.

Ook de motivatie komt niet geheel onbekend voor. Waarom maakten vele Nederlanders zich destijds zo druk om wat er in Vietnam, Zuid-Afrika en Latijns-Amerika gebeurde? Er werd een lotsverbondenheid gevoeld en een gezamenlijke vijand ontwaard. Dode demonstranten in Soweto leiden tot rellen in Amsterdam. Mijnen in de Nicaraguaanse havens leiden tot demonstraties voor de Amerikaanse ambassade in Den Haag. De lotsverbondenheid was toen ideologisch geschraagd: links tegen rechts, onderdrukten tegen overheersers. Het nieuwe radicalisme beroept zich op religieuze termen. ‘De Islam is een broederschap,’ zei Abida, de vrouw van Samir A. ‘Als moslims pijn lijden, waar ze ook wonen, dan lijd jij ook pijn. Het is je plicht om te helpen.’ Jeugdvriendin Fadoua wees op de woede van Samir

bij het onrecht dat via internet binnenkomt. ‘Samir was boos om alles wat er gebeurde. Hij voelde zich machteloos. We doen niks, er moet iemand opstaan.’ Een niet geheel onbekend sentiment voor wie enigszins thuis is in de linkse geschiedenis.

Wie vroeger in een fase van ontluikend politiek bewustzijn een verklaring voor onrecht zocht, kwam vrijwel automatisch uit bij een breed scala aan linkse analyses en perspectieven. Wie tegenwoordig het antwoord op prangende vragen zoekt, komt in een keuzemenu terecht dat bestaat uit religie, nationalisme en etniciteit. Dat heeft vele redenen. Maar de veranderingen die binnen de mainstream linkse ideologie de afgelopen tien, vijftien jaar hebben plaatsgevonden, maken ook dat zij niet langer de aantrekkingskracht heeft van een fundamenteel, radicaal alternatief. Tegelijkertijd zijn de onderliggende reden om buiten het dominante vertoog van liberale democratie en rechtsstaat naar verklaringen en perspectieven te zoeken nauwelijks veranderd: geweld, armoede, uitsluiting, onderdrukking, bezetting, de dubbele Westerse moraal.

De vrouwen van Samir staken in feite een helder, politiek verhaal af: van het onrecht in de wereld, de frustratie over het niets-doen, de internationale solidariteit, tot aan de enorme druk van politiek en media om Samir hoe dan ook veroordeeld te krijgen, het zaaien van angst voor electoraal gewin, en de speciale behandeling die terreurverdachten krijgen. In dat politieke, deels linkse vertoog, ligt misschien een aanknopingspunt voor links om zich op een kritische, maar wel politieke manier te verhouden tot de grieven en reacties van de nieuwe radicalen. Al was het maar vanuit de erkenning dat er misschien meer overeenkomsten bestaan tussen oude en nieuwe radicalen dan ons op het eerste gezicht lief is.